

Yeni bir Paradigma: Psikocoğrafyanın Sosyal Bilgiler ve Coğrafya Eğitimine Yansımaları

İlhan Turan¹

Özet

Bu çalışma, bireylerin mekânla olan duygusal ve estetik ilişkilerini inceleyen psikocoğrafya ile, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli bağlamında sosyal bilgiler ve coğrafya derslerinde kullanım ilişkisini ele almak için tasarlanmıştır. Çalışmada psikocoğrafya hakkında genel bir verildikten sonra, psikocoğrafyanın eğitim dünyasındaki yeri ve önemi öğretimde uygulanacak yöntemler ele alınmıştır. Türkiye’de psikocoğrafya içerikli yayınlardan tezler ele alınarak sosyal bilgiler ve coğrafya alanında psikocoğrafyanın mevcut durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkiye’de psikocoğrafya alanında sınırlı sayıda çalışma bulunduğu görülmektedir. Coğrafya bilim dalı kapsamında yapılmış bazı araştırmalar olsa da, doğrudan sosyal bilgiler ve coğrafya öğretimine yönelik bir çalışmanın bulunmadığı anlaşılmıştır. 2024 Türkiye Yüz Yılı Maarif Modeli Türkiye’de bir yeni bir yaklaşım getirirse de psikocoğrafya konuları göz ardı edilmiştir. Buna karşılık, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin mekân, çevre, coğrafya ve mekânsal algıya dayalı içerikleri programda ve ders kitaplarında barındırması nedeniyle, psikocoğrafyanın sosyal bilgiler ve coğrafya derslerinde rahatlıkla kullanılabileceği söylenebilir. Psikocoğrafyanın sosyal bilgiler ve coğrafyanın öğretimine en büyük katkısı sıradan olaylara bakarken sıra dışı olayları da derinlemesine incelemesi, bu yönüyle insan ruhuna hitap etmesi; böylelikle çoğu kez gayri resmi bir öğretim sergileyerek insanları ezbercilikten uzak tutmasıdır. Bu çalışmada, psikocoğrafyanın eğitim dünyasına yansımaları literatür destekli olarak ele alınmış; psikocoğrafyanın bilim dünyasında eğitim alanına yönelmesinin etkileri ile öğretimsel kullanımına yer verilmiştir. Çalışma, sosyal bilgiler ve coğrafya eğitimi çerçevesinde gerçekleştirilmiş olup, alan yazındaki eksiklik nedeniyle bu alanda dikkat çeken çalışmalardan biri olacağı düşünülmektedir.

1 Prof Dr, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi , Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, ilhan.turan@erdogan.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-5690-8550

1. Giriş

İnsanın ve onun oluşturduğu toplumların yapmış olduğu her türlü eylem zaman içerisinde ister durağan olsun ister değişim gösterebilir isterse yok olsun hep dikkat çekici özellikler taşıdığı için her daim ilim dünyasında yer edinmiştir. Bu yönü ile de temelde kök kelime olarak yer şekli anlamına gelen coğrafya insan ile düşünüldüğünde daha farklı kavram ve boyutlara doğru yol alarak onun alt alanlarında farklı türlerde coğrafi bilimlerin oluşmasına neden olmuştur. Bitki coğrafyası, akarsu coğrafyası, kıyı coğrafyası, toprak coğrafyası gibi doğal özellikleri içine alan coğrafyanın yanında; insanın faaliyetlerinden yola çıkan insan coğrafyası, siyasi coğrafya, ekonomik coğrafya, sağlık coğrafyası, gıda coğrafyası gibi alanların da oluşmasına yol açmıştır.

Bunlardan insan coğrafyası veya daha etkin kullanımda beşerî coğrafya bizzat insanın oluşturduğu toplum ve onun yeryüzü üzerindeki faaliyetlerini inceleyen bir bilim olarak dikkat çekmektedir (Kayan, 2000). Bu çalışmanın özünü oluşturan psikocoğrafya, özellikle 1950'li yıllardan sonra bilim dünyasında yer edinmiş; içeriğinin farklı ve özgün özellikler barındırması nedeniyle yalnızca coğrafya alanında değil, başta sanat, mimari, psikoloji ve müzik olmak üzere pek çok disiplinde kendine yer bulmuştur. Bu yönüyle günümüzde beşerî coğrafyanın dikkat çeken alt bilim dallarından biri olarak ele alınmaktadır. Psikocoğrafya, psikoloji ve coğrafyanın alanları arasındaki ortaklığı ifade eder ve bu ortaklık aynı zamanda hibrit bir alanı oluşturmaktadır. Böylelikle her iki alanın birleşmesi ile oluşan psikocoğrafya, coğrafyanın insanın ruhu üzerindeki etkisini inceler (Özgen ve Aksoy 2021).

Bu çalışmada, psikocoğrafyanın eğitim dünyasına yansımaları literatür destekli olarak ele alınmış olup, psikocoğrafyanın bilim dünyasında eğitim alanına yönelmesinin etkileri ile öğretimsel kullanımına yer verilmiştir. Çalışma, sosyal bilgiler ve coğrafya eğitimi çerçevesinde gerçekleştirilecek ve bu alan da dikkat çeken çalışmalardan biri olacaktır. Zira ilgili alanyazın tarandığında psikocoğrafyayı eğitimsel anlamda ele alan veya irdeleyen çalışmalar yok denecek kadar azdır.

2. Psikocoğrafya Kapsam ve İçerikleri

2.1 Psikocoğrafyanın Tanımı ve Gelişimi

Disiplinler arası bir alan olan psikocoğrafya, 20. yüzyıl postmodern düşüncesine işaret etmektedir. Sosyal bilimlerde psikoloji ve coğrafya disiplinlerinin birlikte kullanılması sonucunda ortaya çıkan alanyazında, melez bir kavram olarak yer almaktadır. Postmodern döneme kadar, psikocoğrafya

tabiri ortaya çıkmamasına karşın, çıktıktan sonra da bu kavram zaman içinde çoğunlukla tarihçiler, edebiyatçılar, coğrafyacılar, ressamalar, felsefeciler ve sosyologlar tarafından ele alınan bir kavram olması ile dikkat çekmiştir (Koç ve Aykut 2022).

Kapitalizmin garantilediği hayatta kalmak ile gerçekten yaşamak aynı şey olmamaktadır. Bu bağlamda *Sitüasyonist Enternasyonal (durumcu)* akım da, gündelik yaşamda bir devrim için “psikocoğrafya” ve “derive” gibi kavramlar öne sürmüştür. Öncü sanatçılar ve siyasi düşünürler tarafından yönetilen bir hareket olan Sitüasyonist Enternasyonal Akım (Durumcu), modern kapitalist toplumun baskıcı ve rasyonel çerçevesinin genel etkisini alt üst edebilmek için çabalar içine girmiştir. Durumcuların bu tür öncü sanatçılar ve teorisyenlerden oluşmasının nedeni, Dada ve Sürrealizmin, akıl, bilim ve gerçeklik hakkındaki hakim anlayışa karşı bir karşı argüman olarak ortaya çıkmış olmalarıdır (Uruk, 2025).

Psikocoğrafya; kapitalist mekân düzenlemeleri ve bireyler üzerinde egemenlik kuran sembollerin yoğunlaştığı kentsel mekânda, alternatif düşünce biçimlerinin de üretilebileceği tezini ileri sürmektedir. Bu alternatif düşünceler, yürüme eylemi aracılığıyla ortaya çıkmaktadır (Uruk Avan ve Tosun, 2021). Durumcular, çevrelerin insanların nasıl hissettirdiğini ve davrandığını nasıl etkilediğiyle ilgilenen radikal şairler, sanatçılar ve yazarlardan oluşan bir gruptur. Özellikle, kapitalist toplumlardaki kentsel ortamların soylulaştırılmasını eleştirdiler. 1950’lerin sonlarında ve 1960’ların başlarında, bilinçli olarak organize edilmiş veya edilmemiş coğrafi ortamın, bireylerin duyguları ve davranışları üzerindeki kesin yasasını ve özel etkilerini incelemeyi kendine amaç edinebilen psikocoğrafyayı bir uygulama olarak geliştirdiler. Durumcular tipik olarak, kentleşmenin etkisini araştırmak amacıyla belirli bir yürüyüş biçimi olan derive adı verilen bir yöntemi kullandılar. Bu uygulama, bireylerin normalde ortamları deneyimleme biçimlerini bozmayı amaçlıyordu (Bridger, 2013). Psikocoğrafya odaklı benzer düşünceler, Covery (2011) tarafından kaleme alınan Londra yazılarında da yer almaktadır.

Psikocoğrafya, coğrafi koşulların insanlar üzerindeki psikolojik etkilerinin incelenmesidir. Durumcular, psikocoğrafyayı metropollerin radikal dönüşümü için politik düzeyde bir araç olarak kullanırlar. Bu nedenle, birçok yazar da kavramdan, kentlerin psikolojik manzarasını incelemek için bir teknik olarak yararlanmaktadır (Biçer 2022).

“Psikocoğrafya” terimi, günlük yaşamın çeşitli alanlarındaki yönlerle ilişkilendirilen ve insan beyninin algıladığı çevre hakkında konuşurken hayati bir rol oynayan bir terimdir. Debord (1955; akt. Osva, 2020),

psikocoğrafyayı bilinçli olarak organize edilmiş olsun ya da olmasın, coğrafi çevrenin kesin yasalarının ve belirli etkilerinin bireylerin duyguları ve davranışları üzerindeki incelenmesi olarak ele almıştır. İnsanların hızla kentlere göç etmesi ve kent gelişimi ile yeniden yapılanmaya yönelik artan talep nedeniyle, şehirler ve kentsel tasarım bağlamında psikocoğrafya endişe verici bir gündem oluşturmaktadır. Geçmişteki ve günümüzdeki çalışmalar, kentsel bir ortamın insan beyni ve ruhu üzerindeki uzun süreli etkisini kanıtlamıştır (DeSilvey ve Rose, 2008; Akt. Osva, 2020).

Psikocoğrafyanın üç ana unsuru bulunmaktadır. “Dérive” (Sürüklenme), insanların bilinçli bir hedef olmaksızın şehirde dolaşarak çevrelerini keşfetmelerini tarif eder. Detournement (Saptırma), mevcut kentsel yapıları, yolları veya haritaları yeniden yorumlayarak veya kullanarak, bireylerin çevrelerini algılama biçimlerini değiştirmeyi tarif eder. Bu, insanların şehirle olan etkileşimlerini yeniden şekillendirmeyi ve farklı bakışlar yaratmayı amaçlar. Psikocoğrafyanın üçüncü ana unsuru ise harita üretimidir. Şehirlerin duygusal ve psikolojik etkilerini yansıtmak amacıyla oluşturulan bu haritalar, geleneksel harita üretim tekniklerinden çok kent sakinlerinin kişisel deneyimleri ve algılarıyla üretilirler (Cengiz, 2024).

Psikocoğrafyanın kökenleri, William Blake, Daniel Defoe, Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud ve Walt Whitman gibi vizyonerlerin edebi eserlerine kadar uzanmaktadır. Bu yazarlar şehirleri tuvalere dönüştürerek, sosyal eleştiriye ve içsel yolculukları anlatılarına dokudular. Keşifleri, insan deneyimlerini ve yaratıcılığı dikkate alan bu yazarlar, psikocoğrafyanın temellerini atmıştır. Kentsel manzaraları aydınlatan psikocoğrafya, kentsel ruhun derinliklerine inerek yalnızca şehir manzaralarındaki gizli gerçekleri ortaya çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda bireyler ile çevreleri arasında güçlü bir yeniden bağlantı kurulmasını teşvik eder. “Dérive” ve “flâneur” yaklaşımı aracılığıyla psikocoğrafya, şehirlerin yeniden keşfedilmesine ve paylaşılan alanlar ile bunların içerdiği anlatılar üzerine düşünülmesine olanak sağlar (Bay, 2025). Aslında psikocoğrafyanın tarihi denilince akla Londra ve Paris gelmektedir. Kavrama dair literatür iki şehrin hikayesiyle beraber oluşmuştur. Yani psikocoğrafya denilince daha çok Londra ve Paris’in psikocoğrafyası akla gelmektedir. Buna ilaveten, kavram sonraları daha geniş bir alanı kapsamış, mekana dair anlatılar ve saklı yerleri keşfetmek gibi boyut kazanmıştır. Psikocoğrafya, Fransa’da durumcuların eleştirel göz ve devrimci bir bakış ile kenti deneyimleme amacıyla kullandığı bir yöntem iken, 1972 sonrasında görece gözden düşmüş fakat 1980’lerde yeniden keşfedilmiştir. Bu yeni keşif Londra merkezlidir ve eskiye göre bakış açısı oldukça farklıdır (Uysal, 2020).

Yürüyüş ve sanatın birbirlerinde somutlaşması, her ikisinin de ‘eylemine’ yönelik indirgemeci bir yaklaşımdan öteye geçmeyi işaret edebilir ve aynı şey antropoloji ve psikocoğrafya için de geçerli olabilir. Haritalama, yıllar boyunca psikocoğrafyada önemli bir uygulama olmuştur; hem çalışmalarını psikocoğrafya olarak tanımlayanlar hem de gelenekle dolaylı bir şekilde ilişkilendirilebilecek çalışmalar için geçerlidir. Psikocoğrafya, kişinin çevresine dikkat etmesini ve şeylerin ilk görüldüğü gibi olmayabileceği olasılığına açık olmasını içerir. “Sıradan” görünen şey, ortaya çıkardığı kadar gizleyebilir de: Yürüyüş, bir hedefe ulaşmanın ötesinde bir amaçla gerçekleşir ve bu da kendi başına bir fark yaratmaktır. Dolayısıyla, bir psikocoğrafik harita sadece tanımlamak ve belgelemekle kalmaz, aynı zamanda bir şeyler yapmak, kentsel form üzerinde ve içinde farklı davranmak için bir itici güç yaratır. Sokaklarda yol bulmak için pratikte işe yaramaz olan *dérive* ve haritalamaları - metin ve diğer sanatsal biçimlerin yanı sıra tanınabilir “haritaların” kendileri de dahil olmak üzere -deneyimin duygusal ve algısal yönlerine şekil veren başka alanlara açıldı (Vergunst, 2020).

Spontanlık ve planlı hareket, yürürken mekânda bulma ve kaybetme deneyimi gibi iki zıt ucun tadını yaşatır. Bu uçlar, bedeni kısıtlanmışlık ve özgürlük ikilemi içinde hareket ettirir. Yürüyüş sırasında beden, zaman zaman amaçsız bir şekilde yalnızca keşfin tadını çıkarır; rota sapmaları arasında serbestçe devinir. Yürüme edimi ve kentle kurulan, kentte deneyimlenen sahiplenme ve ait olma etkileşimi, fiziksel öğelerin ötesinde psikolojik, kültürel ve sosyal etkenlerle şekillenir. Yürümek, her zaman bir yolu da beraberinde çağırır; beden, yolda karşılaştığı odaklar, kavşaklar ve işaretleri kullanarak bu ikilemler arasında hareket ederek kentsel mekânı deneyimler (İlkay, 2020).

Psikocoğrafya kavramının kentteki uygulama yöntemi olan *derive*, bireylerin gündelik yaşantılarına dair herşeyi bir kenara bırakarak, kentsel alanda gerçekleştirdikleri başıboş gezintilerdir. Sitüasyonist Enternasyonal hareket, bu başıboş gezintiler sırasında gerçekleşen yön kaybı, beklenmedik karşılaşmalar ve sezgilerle genel olarak göz ardı edilen mekân ruhunun algılanabileceğini savunur. Böylece kentsel çevrede gizli kalmış duygusal uyarıcılar, ilişkiler, geçmişe dair izler ve imgeler ile birey arasında anlık ilişkiler kurulabileceğine inanılır (Sarı, 2013).

Psikocoğrafyada sıkça kullanılan iki kavram, aşağıdaki şekilde tanımlanabilir.

Flaneur: Gezgin anlamıyla başıboş birey olarak da kullanılır. Bir bireyin, bir yerin düşünce ve davranışlarını nasıl etkilediğine karar vermede oynadığı rol, flâneur olarak nitelendirilir. Bu kelime, psikocoğrafik sürece katılan kişiyi

ifade eder. Analiz ve gözlem yeteneği, bir flâneur'ü diğer insanlardan ayırır. Diğerleri çevrenin genel çekiciliğine odaklanarak belirli senaryoları göz ardı edebilirken, flâneur, mekânın incelikleri ve istenmeyen özellikleri de dahil olmak üzere, mekândan anlamlar çıkarır ve yorumlar (Khaidzir ve ark. 2021).

Derive: Bu kavram bireyin bulunduğu kentte dolaşması sonucu kentten elde ettiği psikolojik etkileri ortaya koyan psikocoğrafya kavramıyla ilişkili olup bu deneyimin bizzat kendisine derive adı verilmektedir (Karaoğlu, 2023). Derive, Durumcu Enternasyonal tarafından kentsel bir ortamda dolaşarak yeni deneyimlere bilinçli bir şekilde katılmak için kullanılan beden odaklı bir araştırma yöntemidir (Lagomasino, 2020). Gümgüm (2020), Coverley'in (2011) psikocoğrafyayı "bilinçli ya da bilinçsiz olarak örgütlenmiş coğrafi çevrenin, bireylerin davranışları ya da duyguları üzerindeki özgül etkilerinin işleyişini tanımlayan bir kavram" olarak gördüğünü belirtmektedir. Bu yöntem kentin bugünüyle geçmiş arasında bağ kurmasını sağlar, sokakları, mekânı ve ilişkileri yeniden üretir ve sürüklenme (dérive) sırasında yaşanan rastgele yön arayışının yeni karşılaşmaları sayesinde toplumsal bilincin dönüşümüne katkı sağlar. Dérive (sürüklenme) sırasında kişi alışıldık hareket ve eylem niyetlerini, ilişkilerini ve boş zaman etkinliklerini bırakıp kendini sokağın cazibesine ve karşılaşmaların tesadüfüne bırakır (Gümgüm, 2020).

Guy Debord ve Asger Jorn (1957) kesilmiş Paris kesyaplarından bir harita oluşturur. *Çıplak Kent (Naked City)* adını verdikleri bu harita, kentsel mekâna politik ve eleştirel bir gözle bakmakta ve farklı şekillerde deneyimlenmesini önermektedir. Böylece bu psikocoğrafya üzerinde kentin arzuları ve duyguları özgürce kışkırtması yoluyla tıpkı Calvino'nun görünmez kentleri gibi alternatif kentler ve yapılar kurulur (Doğan ve Doğan, 2018). Kapitalist hayat eleştirisini yapan durumcu hareket kentin sokaklarında politik sanat ile politik eylemleri birbirinden ayırmayan sanat eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Bu bağlamda kenti yeniden şekillendirmek için hızlı bir biçimde değişim sağlayacak sityasyonalist durumlar ile psikocoğrafya haritaları oluştururlar. Yeni bir şehircilik imkânı keşfetmek için de derive denilen yöntemle psikocoğrafyaları şekillendirirler. Sityasyonalistler derive yöntemi ile flaneurlar gibi kent hayatının ritmini ve temposunu belirleyen alanları tespit edip kentsel mekanları buna göre şekillendirmeyi amaçlamışlardır (Arslan, 2024).

Bu disiplin, bireyin kent deneyimini sadece coğrafi ya da fiziksel boyutta değil; aynı zamanda duygusal, toplumsal ve kültürel katmanlarla birlikte anlamlandırmasına olanak tanır (Cresswell, 2004, akt, Dönmez Bayrakçı, 2025).

3. Psikocoğrafyanın Eğitimde Yeri ve Önemi

3.1 Çocuk ve Yetişkin Yaş Gruplarında Psikocoğrafyanın Önemi

Mekânın çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini anlamak için öncelikle mekânın fiziksel, bilişsel ve duygusal bileşenlerini ayrıntılı bir şekilde ele almak gerekmektedir. Fiziksel bileşenler, çocuğun içinde bulunduğu ortamın mimari yapısı, kullanılan materyaller, iç ve dış mekân düzenlemeleri gibi unsurları içerirken; bilişsel bileşenler, çocuğun mekânsal algıları, yön bulma yetenekleri, şekil ve boyut farkındalığı gibi unsurlar ile ilişkilidir (Ozan ve Demirbaş, 2024). Duygusal bileşenler ise çocuğun mekâna dair oluşturduğu bağ, güven hissi, aidiyet duygusu gibi psikolojik unsurları kapsamaktadır (Tuan, 1977; akt. Özdilek, 2025). Bu üç boyutun birleşimi, çocuğun yaşadığı çevreyi nasıl algıladığı, ona nasıl anlam yüklediği ve mekânsal farkındalığını nasıl geliştirdiği konusunda önemli ipuçları sunmaktadır (Özdilek, 2025). Konuya bu açıdan yaklaşıldığında, psikocoğrafyanın öğretimine dönük çalışmalar okul öncesi dönemden itibaren başlayabilir. Girgin, (2022) çalışmasında, okul öncesinden lisansüstü çağına kadar olan süreçte psikocoğrafyanın kullanılabileceğini örneklenirerek açıklamaktadır. Hindley ve ark. araştırmalarında (2015) işletme alanında lisans öğrencilerinin psikocoğrafik deneyimlerini kullandıklarını görmüş, böylelikle psikocoğrafyanın eğitim ve öğretimde etkili bir şekilde kullanılabileceğini açıklamıştır. Mekânsal farkındalık, duygusal ifade ve toplumsal aidiyet gibi kavramların bütüncül bir biçimde işlendiği bu yaklaşım, yani psikocoğrafya Maarif Modeli'nin hedeflediği değer temelli eğitime yaratıcı ve disiplinler arası bir katkı sunmaktadır (Dönmez Bayrakçı, 2025)

Psikocoğrafyaya yönelik çalışmalar yalnızca sınıf dışı mekânlarla sınırlı olmayıp sınıf içinde de gerçekleştirilebilir. Bunun tipik bir örneğini Reynolds (2016) ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin birbirleri için değerli bir öğrenme kaynağı olduğu ve her öğrencinin grup çalışmaları ile akran öğreniminde önemli bir rol üstlendiği düşüncesini güçlendirmektedir. İncelenmemiş ve sorgulanmamış sınıf psikocoğrafyaları, mevcut dikkat ve katılım kalıplarını pekiştirerek belirli öğrencilerin öğrenmeye erişimini sınırlayabilmektedir. Bu nedenle, daha kapsayıcı psikocoğrafyaların kolaylaştırılması, kapsayıcı öğrenmenin sağlanmasında anahtar bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Yükseköğretimde bugüne kadar nispeten az ilgi gören bu araştırma alanı, hem öğrenme hem de öğretim süreçlerinde değerli ve yeni gelişim yolları açma potansiyeline sahiptir.

Mekân, duygu ve değer eksenli bu yaklaşım, öğrencilerin hem bireysel gelişimlerine hem de toplumsal aidiyetlerine katkı sağlamaktadır. Estetik

deneyimler yoluyla duyarlı bireyler yetişmesi, bu iki disiplinin eğitimsel entegrasyonu ile mümkün olabilmektedir (Dönmez Bayrakçı 2025).

Hindley ve arkadaşlarının (2015) proje bulguları, proje ortamının ve dérive için yer seçiminin önemini göstermekte; öğrencilerin deneyimden öğrenmelerinde en önemli unsurun bu tür seçimler üzerine düşünmeleri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, işletme alanında araştırma yöntemleri öğretiminde psikocoğrafya ile ilgili dérive'nin kullanımının uygulanabilir ve verimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Psikocoğrafya, anketlerin ve görüşmelerin hakimiyetine meydan okumakta, öğrencileri veri çeşitliliğiyle tanıştırmakta, başarı kavramlarını sorgulatmakta ve gözlemin ve konumun önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, psikocoğrafik bir araştırma aracı olarak dérive, yükseköğretimdeki araştırma faaliyetlerinde uygulanabilir bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Elde edilen kanıtlar, dérive uygulamaları sonucunda öğrencilerin bilgi toplama sürecini sürdürme ve geliştirme ile araştırmacı olarak kendi rollerini değerlendirme konusunda daha donanımlı hale geldiğini göstermektedir.

Girgin (2022), psikocoğrafyanın kavramsal boyutlarını 12 başlık halinde irdelemenin mümkün olduğunu belirtmiştir. Bunlar;

- 1.Yürüyüş
- 2.Harita
- 3.Kaybolma
- 4.Sürüklenme
- 5.Gezgin
- 6.Parkur
- 7.Sosyal iz
- 8.Kentsel keşif
- 9.Kentsel akupunktur
- 10.Fotoğraf
- 11.Koku ses
- 12.Yasaklar

Sosyal iz, arzu yolu olarak da adlandırılmakta olup bir mekânda kullanıcıların tercih ettiği en kestirme güzergâhları ifade eder; bu yollar çoğu zaman patika şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kentsel akupunktur, özellikle kentlerde yeşil alanların oluşturulmasına ve iyileştirilmesine yönelik

çalışmaları kapsamaktadır. Yasaklar, kentlerde işlevsel açıdan önemli bir role sahiptir. Girgin (2022)'e göre kentlerdeki özel koruma alanları, askeri birlikler ve üst düzey kişilerin yaşadığı konut alanları bu duruma örnek teşkil etmektedir. Şehirlerde yasaklı alan ve uygulamalar oldukça fazladır; çöp dökme yasağı, fotoğraf çekme yasağı, park etme yasağı, sigara ve alkol yasağı, gürültü yasağı bunlardan bazılarıdır. Psikocoğrafik çalışmalar, bu yasakların ortaya çıkış nedenlerini ve kent yaşamı üzerindeki etkilerini de irdelemektedir.

3.2 Türkiye’de Sosyal Bilgiler ve Coğrafya Eğitiminde Psikocoğrafya

Türkiye Yüzyılı Maarif Model’inde zamanı algılama ve kronolojik düşünme, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım, girişimcilik, mekânsal düşünme, coğrafi sorgulama, coğrafi gözlem ve saha çalışması, harita, tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram, mantıksal muhakeme, felsefi sorgulama, felsefi muhakeme, felsefi düşünce ortaya koyma, eleştirel sosyolojik düşünme, tarihsel sorun analizi ve karar verme olmak üzere on yedi sosyal bilimler alan becerisine yer verilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024a). Sosyal bilgiler öğretiminde mekâna dönük çalışmalar, mekânsal algı ve mekânsal düşünme becerileri biçiminde sosyal bilgiler programında yer edinmiştir. 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde mekânsal düşünme becerisi kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Ancak 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Coğrafya Programı’nda mekân ve coğrafya önemli bir kavram olarak yer almasına rağmen, programda psikocoğrafya kavramına yer verilmemiştir (MEB, 2024b). Yapılan taramalar göstermektedir ki, 1968’den bu yana sosyal bilgiler ve coğrafya programlarında, Cumhuriyet dönemi boyunca psikocoğrafya terimi kullanılmamıştır. Kısaca, hem sosyal bilgiler eğitiminde hem de coğrafya programlarında, özellikle 2010’lu yıllardan sonra ülkemizde çeşitli çalışmalarda bilim dünyasında yer edinmeye başlayan psikocoğrafya kavramına ya da terimine yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 1, Ulusal Tez Merkezi’nden alınan veriler doğrultusunda Türkiye’de psikocoğrafyayı temel konu olarak ele alan tezleri göstermektedir. Tespit edilebildiği kadarıyla psikocoğrafya alanında ilk tez, 2012 yılında Hiz tarafından mimarlık alanında yapılmıştır. 2024 yılı itibarıyla üretilen 12 tezdten yalnızca biri doktora tezidir. Coğrafya alanında ise iki tez bulunmaktadır; bunlardan biri Mertol (2024) tarafından yapılmış yüksek lisans tezi, diğeri ise Güven (2024) tarafından hazırlanan doktora tezidir. Psikocoğrafya alanında en fazla tez mimarlık disiplinde üretilmiştir. Buna karşın, sosyal

bilgiler ve coğrafya eğitimine yönelik herhangi bir psikocoğrafya tezine rastlanmamıştır.

Tablo 1 Türkiye’de Psikocoğrafyayı temel konu olarak alan tezler (Kaynak: Ulusal Tez Merkezi)

	Yazar	YIL	ADI	TÜR	KONU
1	Melis BOZ	2024	Shirley Jackson'ın The Haunting of Hill House, Stephen King'in The Shining, Ursula K. LeGuin'in Tombs of Atuan ve Jo Walton'ın Lent romanlarında psikocoğrafik tekinsiz mekânlar	Yüksek lisans	Amerikan Kültürü ve Edebiyatı
2	Ali Murat CENGİZ	2024	Kentsel tasarım, psikocoğrafya ve toplum için bir mercecek olarak teorematik müzik kompozisyonu	Yüksek Lisans	Mimarlık
3	Seher DANIŞOĞLU	2024	1960 Sonrası Sanatta Esin Kaynağı Olan Kent Gezmini Kavramının Kent Deneyimi Bağlamında İncelenmesi	Yüksek Lisans	Güzel sanat
4	Aylin ERTÜRK	2019	Inclusive design for public space in Basmane, İzmir: Psychogeography as a design method for urban furniture	Yüksek Lisans	Endüstri Ürünleri Tasarım
5	Ceren GÖLLER	2025	Psikocoğrafya ve mekânın gizli izdüşümleri	Yüksek Lisans	Güzel Sanatlar
6	Fırat GÜVEN	2024	Psikocoğrafya yaklaşımı ile kadın, mekân ve duygu: Bursa Osmangazi örneği	Doktora	Coğrafya
7	Furkan EVLİYAOĞLU	2020	Zaman mekân Sıkışmasının Gündelik Bir Taktik Olarak Yolculuk Deneyimi Üzerinden Okunması: İstanbul Örneği	Yüksek Lisans	Mimarlık
8	Özge PARLAK	2020	Sitüasyonist Hareketin Çağdaş Sanat Üretimlerinde “Yer Duygusu” Kavramına Etkisi	Yüksek Lisans	Resim
9	Edanaz EREN	2020	Palimpsest kentte psikocoğrafya okuması: Kayseri kenti Hunad Hatun külliyesi ve Kayseri kalesi	Yüksek Lisans	Mimarlık
10	Hüseyin MERTOL	2019	Çevre algısı ve insan mekân ilişkisi: Samsun şehrinin psikocoğrafyası	Yüksek Lisans	Coğrafya
11	Jale SARI	2013	Kenti deneyimleme aracı olarak psikocoğrafya	Yüksek Lisans	Mimarlık
12	Gürbey HİZ	2012	Rastlantı Kavramının Kent Keşifleri Özelinde İncelenmesi	Yüksek Lisans	Mimarlık

Psikocoğrafya uygulamaları ve öğrenme çıktıları (Bednarz vd. (2011), akt. Girgin, 2022) üç ana başlık halinde belirlenebilir.

1. Psikocoğrafya analizi
2. Soruları cevaplama ve çözüm bulma
3. Psikocoğrafya iletişimi

Okul dışı öğrenme ortamları, sosyal bilgiler ve coğrafya derslerinde eğitimin niteliğini artırmak için sıkça başvurulan bir ders öğretim alanı olarak dikkat çekmektedir. Özellikle okul dışı öğrenme ortamları içerisinde alan gezileri psikocoğrafyanın eğitim ve öğretime katkı sağlaması açısından son derece önemlidir. Şehir içi gezilerinde insanların tarihi yer ve mekanları görmeleri, onlar hakkında fikir yürütmeleri yerinde öğretimin ya da kanıt temelli öğretimin gerçekleşmesine neden olmaktadır. Diğer taraftan okul dışı öğrenmenin psikocoğrafik özellikler içerisinde gerçekleştirmenin bir diğer faydası da öğrenciler tarihsel empatinin duygular yolu ile gerçekleştirilmesine olanak tanımasıdır. Bunun yanında öğrencilerin psikocoğrafya özellikleri ile yürümeleri belki de diğer öğrenme türlerinden daha farklı bir şekilde “öğrencilerde yorulmadan öğrenme”yi sağlayacak olmasıdır. Böylece öğrenciler psikocoğrafya sayesinde daha etkili bir şekilde öğrenmek için kendilerinde bir fırsat yakalayacaklardır.

Okul dışı etkinlik içerisinde psikocoğrafya bağlamında yapılacak en önemli etkinliklerinden biri ki bu Dérive yönteminin en temel biçimsel özelliğini oluşturur; o da rotasız dolaşmaktır (Danışoğlu, 2024). Gözlemci sanatçı belirli bir hedef veya alışkın olunan bir rotaya sahip değildir. Bunun yerine, rastgele yolları takip eder ve nereye gideceğini kararlaştırmadan özgürce dolaşır. İçgüdüsel kararlar ile sanatçı, gideceği yönü belirlerler. Bu onun o anki duygu durumunun bir yansıması gibidir. Ve artık onun için şehir algısı değişmeye başlar.

Psikocoğrafik bir yaklaşım ile yapılacak öğrenmenin bir diğer faydası işbirlikçi ya da grup halinde öğrenmenin yanında öğrencilere bireysel öğrenme imkânı sağlamasıdır. Öğrencilerin gördükleri nesnelere bakış açısı farklı olabilmektedir. Grup halinde öğrenirken öğrencilerin duygu ve düşüncelerinde ortaya çıkan etkileşim bireysel öğrenmede ise tekil duygulara dönüşebilir. Durum bu açılardan değerlendirildiğinde psikocoğrafyanın her iki öğrenmeye de önemli katkılar sağladığı açıktır. Psikocoğrafya ile ilgili çalışmalarda özellikle yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin gezdiği sahayı yansıtırken ve onun özelliklerini açıklamaya çalışırken bir nevi öğrenmelerin de öğrenciler tarafından gerçekleştirilmiş olduğu tezlerden ürettikleri ödev ve makalelerden anlaşılabilmektedir.

Bu noktada yine öğrencilere verilecek şehrin psikocoğrafik deneyimlenmesini sağlayacak ev ödevleri de bu kapsamda değerlendirilebilir. Bu yönleri ile düşünüldüğünde psikocoğrafya önemli bir sorun olan ezberciliği önemli ölçüde gidermiş olur. Ezbercilik Türkiye de eğitim dünyasının önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır (Turan, 2009).

Eleştirel düşünme yine bu alanda kullanılabilecek etkili yöntemlerden biridir. Eleştirel sosyal çalışma araştırması ve pedagojisi, öğrencileri ve araştırmacıları eleştirel tartışmalara dahil ederek, hegemonik anlatıları sorgulayarak ve yer, güç, ayrıcalık ve sosyal eşitsizlikler arasındaki bağlantıları daha derinlemesine anlamaya yönelik öz yansımayı teşvik ederek, yer duygusuna karşı kayıtsızlığın etkisi konusunda eleştirel bilinç geliştirecek eğitim girişimlerini gerektirir. Deneyimsel eğitim yoluyla eleştirel bilinç geliştirme arzusu, eleştirel sosyal çalışanların sosyal ve çevresel adaleti teşvik etmeyi amaçlayan dönüştürücü uygulamalara ve savunuculuk çabalarına katılma sorumluluğunun temelini oluşturur (Harley, 2023).

Mekanlar çok çeşitli olgu ve olaylara sahiptir (Turan ve Koçak, 2024). Sosyal bilgiler ve coğrafya eğitiminde, mekânsal öğrenme ortamları sıklıkla yararlanılmakta olan yerlerdir. Bu öğrenme ortamları yerin psikocoğrafya özellikleri dikkate alınarak gezilebilir. Böylelikle öğrenciler mekanları duyuları ile daha iyi bir şekilde kavrayabilirler.

Diğer taraftan sokakta yürürken türküler veya şiirlerin psikocoğrafya öğretiminde dikkate alınması gerekir. Örneğin Orhan Veli Kanık “İstanbul’u dinliyorum gözlerim kapalı” şiirlerinde İstanbul’un sıradışı yaşam tarzındaki ilginç noktalara vurgu yapmaktadır. Aynı şekilde Necip Fazıl Kısakürek’te “Kaldırımlar” şiirinde köpek seslerine vurgu yaparak psikocoğrafya ile ilginç bağlar kurmaktadır. Psikocoğrafya ile ilgili yapılacak bir öğretimde bu özelliklerin dikkate alınması oldukça önemlidir.

Psikocoğrafya çalışmaları planlanırken, öğretimin öncesinde psikocoğrafya hakkında bilgi sahibi olunması ve çalışmadan ne beklendiğinin net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Özellikle sıra dışı olgular ve mekânlar söz konusu olduğunda, bu mekânların sakladığı gizem üzerinde durulmalıdır. Örneğin, çatılarda ot bitmesi veya merdiveni olmayan kapılar gibi unsurlar, bireylerin yer seçerken dikkat ettikleri önemli noktalardır. Bu bireyler kalabalık ortamlar içinde yer edinmelerine rağmen ezilme tehlikesi yaşamazlar; hatta en yoğun kalabalığın bulunduğu köprü başlarında durarak “beni gör” mesajı verirler. Yerel tarih ve yerel coğrafya özellikleri kullanılırken sıra dışılığa önem verilmesi de önemlidir. Örneğin, yıkık dökük su değirmenleri üzerinde yapılacak psikocoğrafik gözlemler, atılığın nedenlerini ortaya çıkarırken mevcut değirmenlerle karşılaştırma olanağı da sunmaktadır.

Sosyal bilgiler ve coğrafya eğitimine yönelik planlarda, plan basamaklarında psikocoğrafik açıklama ve gözlemlere yer verilebilir. Bu tür farklı ve ilginç yaklaşımlar, öğrencilerin derse olan ilgisini artırmakla kalmayıp, öğrenme motivasyonlarını yükselterek okul içinde veya dışında istekli ve bilinçli öğrenmeyi destekleyecektir (Turan ve Seyhan, 2018).

Psikocoğrafik olgular ve olaylar sanatçılar ve aktivistler tarafından yaygın olarak ele alınsa da, şehirle ilgili veri toplamak ve araştırma sorularını yanıtlamak için daha az araştırma yöntemi olarak kullanılmıştır; bunun nedeni psikocoğrafyanın bilimsel bir yöntem olarak tasarlanmamış olmasıdır. Psikocoğrafik yürüyüş, kentsel alanın bedensel ve sürükleyici şekilde keşfedilmesini sağlar, araştırmacının şehirle yeni bağlantılar kurmasına yardımcı olur ve şehrin nasıl organize edildiğine dair somut bilgiler sunar. Bu yöntemi kentsel fotoğrafçılıkla birleştirmek, mekânsal ve zamansal değişimleri yakalamada başarılıdır; yürüyüş deneyimi fiziksel ve geçici olanla etkileşimi sağlarken, fotoğrafçılık anı kaydetme olanağı sunar ve grafiti ile sokak sanatını çeşitli bakış açılarından gözlemlemeye imkân tanır (Arnold, 2018).

Psikocoğrafya, coğrafyanın insan duygularını nasıl etkilediğini inceleyen bir bilim dalıdır. Thomas De Quincey'den Sürrealistlere, Durumculara ve günümüz dönemine kadar psikocoğrafyacılar, çalışmalarını ağırlıklı olarak açık hava kentsel ortamlarında yürüyüş ve keşif yapmaya odaklanmışlardır. Bu arada, iç mekân veya kapalı alan psikocoğrafyası uygulaması nispeten az gelişmiş kalmıştır. Bununla birlikte, yıllar boyunca çeşitli mekanlarda ardışık öğrenci gruplarıyla gözlem yapmak ve çalışmak, öğrencilerin oturma pozisyonlarını seçerek öğrenmeye yönelik tutumlarını nasıl ifade ettikleri konusunda bir teori geliştirmeme yol açmıştır (Reynolds, 2016).

Bununla birlikte psikolojik gözlemler yapılırken katılımcı veya katılımcılar ön çalışma yapmalıdırlar. Araştırmacılar etkinlik öncesinde beklenen psikocoğrafik etkinin olup olmadığına bakmalıdırlar. Bu nedenle öğrencilere bir nevi oryantasyon yapılmalıdır. Tarzı nedeniyle dikkat çekecek davranış ve tutum içerisinde olan öğrenciler çalışmanın sonucunu olumlu etkileyebilir. Öğrencilerin geçmiş bilgilerinin etkisi altında kalmadan yeni bilgiler ile oluşturmalarına ve iyileştirmelerine nasıl yardımcı olunabileceğine kafa yorulmalıdır. Türkiye'de psikocoğrafyanın eğitime dönük çalışmalar son derece düşük düzeydedir. Dönmez Bayrakçı (2025) müzik eğitiminde psikocoğrafyayı program bazında incelerken; Girgin (2022) psikocoğrafya okuryazarlığı bağlamında yaptığı çalışmanın içeriğinde psikocoğrafya öğretimine yer vermiştir. Bunun dışında yukarıda belirtilen Türkiye'den tezler de sosyal bilgiler ve coğrafya eğitiminde kullanılabilecek tezler

olarak öne çıkmaktadır. Örneğin, Eren'in (2020) Kayseri çalışması, Mertol'un (2019) Samsun çalışması ve Güven'in (2024) Bursa çalışması ile diğer araştırmalar, sosyal bilgiler ve coğrafya eğitiminde psikocoğrafyanın öğretiminde kullanılabilir niteliktedir. Ayrıca, dış alan yazın taramasında yer alan Bassett (2004), Stehle (2008), Finnane (2013), Reynolds (2016), Singleton (2020) ve Sidaway (2022) çalışmaları, bu alanda uygulanabilecek örnekler sunmaktadır.

4. Sonuç

Son yıllarda mimari sanat müzik, edebiyat gibi alanlarda araştırma konusu olarak giderek önemsenen psikocoğrafya dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de yankısını hissettirmektedir. Bununla birlikte psikocoğrafik çalışmaların ülkemizde henüz birkaç çalışma ve araştırma dışında eğitim alanında pek gelişim göstermemiştir. Bu bağlamda coğrafya alanında psikocoğrafya alanında çalışmalar az sayıda olsa da sosyal bilgiler ve coğrafya öğretimine dönük çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte sosyal bilgiler ve coğrafya derslerinde psikocoğrafya bazlı planlar yapılabileceği okul içinde ve dışında psikocoğrafyaya dönük araştırma, etkinlikler ve uygulamalar yapılabileceği açıktır. Bu nedenle psikocoğrafya eğitime dönük bu çalışma eğitim dünyasına özellikle sosyal bilgiler ve coğrafya eğitiminde etkin çalışmalar yapmak isteyen öğrenci ve akademisyenler için ön fikirler sunabilecek nitelikte bir çalışmadır.

Psikocoğrafyanın sosyal bilgiler ve coğrafyanın öğretimine en büyük katkısı sıradan olaylara bakarken sıra dışı olayları da derinlemesine incelemesi bu yönüyle insan ruhuna hitap etmesi; böylelikle çoğu kez gayri resmi bir öğretim sergileyerek insanları ezbercilikten uzak tutmasıdır.

Kaynakça

- Arnold, E. (2018). Aesthetic practices of psychogeography and photography. *Geography Compass*, 13 (2), e12419.
- Arslan, S. (2024). Postmodernizmde bedenin kaybı ve bir sanat anlatısı olarak yürüme. *Akdeniz Sanat*, 18 (34), 195-217. <https://doi.org/10.48069/akdenizsanat.1469152>.
- Bassett, K. (2004). Walking as an aesthetic practice and a critical tool: Some psychogeographic experiments. *Journal of Geography in Higher Education*, 28 (3), 397-410.
- Bay, S. (2025). Mine Bay'ın eşikte romanında debordcu psikocoğrafya ve kimlik. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 35-53. <https://doi.org/10.56597/kausbed.1605898>
- Biçer, A. G. (2022). The Psychogeography of Berlin: David Hare's Berlin and Mark Ravenhill's over there. *Cankaya University Journal of Humanities and Social Sciences*, 16(1), 15-26.
- Boz, M. (2024). *Psychogeography and Uncanny Spaces in Shirley Jackson's The Haunting of Hill House, Stephen King's The Shining, Ursula K. Le Guin's Tombs of Atuan, and Jo Walton's Lent / Shirley Jackson'ın The Haunting of Hill House, Stephen King'in The Shining, Ursula K. LeGuin'in Tombs of Atuan ve Jo Walton'ın Lent romanlarında psikocoğrafik tekinsiz mekânlar*. [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi
- Bridger, A. J. (2013). Psychogeography and feminist methodology. *Feminism & Psychology*, 23 (3), 285-298.
- Cengiz, A. M. (2024). *Kentsel tasarım, psikocoğrafya ve toplum için bir mercekle olarak teorematik müzik kompozisyonu*. [Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Covery, M. (2011). *Psikocoğrafya: Londra Yazıları* (S. Serezli, Çev.). Kalkedon Yayın.
- Danişoğlu, S. (2024). *1960 sonrası sanatta esin kaynağı olan kent gezgini kavramının kent deneyimi bağlamında incelenmesi*. [Yüksek Lisans tezi]. Mimar Sinan Üniversitesi.
- Doğan, E., & Doğan, E. (2018). Kent ve anti-gösteri: İstanbul'un Sine-Masal İmgeleri. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 111-130.
- Dönmez Bayrakçı, L. (2025). Psikocoğrafya ve müziğin kesişiminde mekânın duygusal haritası: maarif modeli çerçevesinde bir değerlendirme. *Yegâh Müzikoloji Dergisi*, 8(3), 2240-2251. <https://doi.org/10.51576/ymd.1759124>
- Eren, E. (2020). *Palimpsest: Kentte psikocoğrafya okuması - Kayseri kenti Hunad Hatun külliyesi ve Kayseri kalesi*. [Yüksek lisans tezi], Erciyes Üniversitesi.
- Ertürk, A. (2019). *Inclusive design for public space in Basmane, İzmir: Psychogeography as a design method for urban furniture*. [Yüksek Lisans tezi]. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü.

- Evliyaoğlu, F. (2020). *Zaman mekân sıkışmasının gündelik bir taktik olarak yolculuk deneyimi üzerinden okunması: İstanbul örneği*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Finnane, G. (2013). *Walking, place-making and the moving image*. (Doctoral dissertation, UNSW Sydney)
- Girgin, M. (2022). Eğitimde coğrafya okuryazarlığı-II. (Ed.R. Sever) *Psikocoğrafya Okuryazarlığı İçinde* (s. 296-323). Pegem Yayıncılık.
- Göller, C. (2025) *Psikocoğrafya ve mekânın gizli izdüşümleri*. [Yüksek Lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Güngüm, R. (2020). Sanatçının malzemesi olarak yürümek. *Journal of Arts*, 3 (3), 205-218.
- Güven, F. (2024). *Psikocoğrafya yaklaşımı ile kadın, mekân ve duygu: Bursa Osman-gazi örneği*. [Yüksek Lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi
- Harley, J. (2023). *The places of placements: Using psychogeography as an exercise of reflexive learning for social work student placements*. (Doctoral dissertation). McMaster University
- Hindley, C., Knowles, D., & Ruth, D. (2015, June). Psychogeography for Student Researchers: a case for the dérive. In ECRM2015-Proceedings of the 14th European Conference on Research Methods 2015: ECRM 2015 (p. 203). Academic Conferences Limited.
- Hiz, G. (2012). *Rastlantı kavramının kent keşifleri özelinde incelenme*. [Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- İlkay, Y. (2020). Kendileme'odağında kentte yürümenin mekânsal topolojisi: Van örneğinde alt yürüme bölgeleri. *Eskiz: Şehir ve Bölge Planlama Dergisi*, 2 (02), 21-39.
- Karaoğlu, Y. (2023). The situationist international origins of culture jamming. *Electronic Cumhuriyet Journal of Communication*, 5 (2), 91-97
- Kayan, İ. (2000). Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi amaç, yeni hedefler, sorunlar ve öneriler, *Ege Coğrafya Dergisi*, 11, 7-22.
- Khaidzir, M. F. S., Hashim, R. S., & Yusof, N. M. (2022). Psychogeographical experience between the self and the place. *Journal of Nusantara Studies (JONUS)*, 7 (1), 243-263.
- Koç, A. & Aykut, A. (2022). Çağdaş sanatta psikocoğrafya yaklaşımı. *Turkish Studies*, 17 (4), 843-868. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.61930>
- Lagomasino, A. (2020). Dérive: Place-making practices on foot. *Liminalities: A Journal of Performance Studies*, 16 (4), 1-15.
- Mertol, H. (2019). *Çevre algısı ve insan mekân ilişkisi: Samsun şehrinin psikocoğrafyası*. [Doktora tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2024a). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). <https://mufredat.meb.gov.tr/>.

- Millî Eğitim Bakanlığı (2024b). Coğrafya Dersi Öğretim Programı (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar). <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/ders/cografya-dersi>
- Osal, S. (2020). Investigating the Importance of psychogeography in designing urban fabric. *International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology*, 9 (4), 1598-1602.
- Ozan, H., & Demirbaş, Ç. Ö. (2024). Sosyal bilgiler dersi kapsamında ortaokul öğrencilerinin yer duygusuna yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 5 (1), 80-99.
- Özdilek, A. (2025). Okul öncesi dönem çocuklarında mekan ve mekan algısı. *Multidisipliner Yaklaşımlarla Coğrafya Dergisi*, 3 (1), 1-20
- Özgen, N., & Aksoy S. (2021). Psikocoğrafyanın kavramsal ve tarihsel gelişimi. (Ed. N. Özgen ve E. M. Ertürk). *Psikocoğrafya* içinde (s. 3-29). Nobel Yayıncılık
- Parlak, Ö. (2020). *Sitiiasyonist hareketin çağdaş sanat üretimlerinde "yer duygusu" kavramına etkisi*. [Yüksek lisans tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Reynolds, R. (2016). Psychogeography and its relevance to inclusive teaching and learning development: Why it matters where students choose to sit. *Journal of Learning Development in Higher Education*, (10).
- Sarı J. (2013). *Kenti deneyimleme aracı olarak psikocoğrafya*. [Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi
- Sidaway, J. D. (2022). Psychogeography: Walking through strategy, nature and narrative. *Progress in Human Geography*, 46 (2), 549-574.
- Singleton, A. (2020). Learning to walk (again) and engage with places. *Places for Life (Design Commission for Wales)*, 24-29.
- Stehle, M. (2008). Psychogeography as teaching tool: Troubled travels through an experimental first-year. *Interactions: UCLA Journal of Education and Information Studies*, 4 (2). <https://doi.org/10.5070/D442000626>
- Turan İ., Koçan E (2024). Sosyal bilgiler öğretiminde mekânsal düşünme becerisinin üç bağlamının kullanımı. Ed. Baş K. *Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde (s. 36-49). Serüven Yayıncılık.
- Turan, İ. (2009). *Sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin coğrafi kavramları öğrenme düzeyleri ve ezbercilik*. *Milli Eğitim Dergisi*, 34 (170).
- Turan, İ., & Seyhan, A. (2018). Öğretmen adaylarının beşeri bir unsur olarak köprü ve değirmen üzerine düşünceleri. II. Uluslararası Öğretmen Eğitimi ve Akreditasyon Kongresi (s. 86-93), Rize, Türkiye.
- Urak Avan, A. D., & Tosun, N. Z. (2021). Tüketim kültürü bağlamında yavaş kent hareketi: yabancılaşmadan kaçış ve bireysel özgürleşme. *Etkileşim* (7), 32-59. <https://doi.org/10.32739/etkilesim.2021.7.117>

- Uruk, A. (2025). Mapping the individual: A psychogeographical reading of Iris Murdoch's under the net. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (22), 116-125. <https://doi.org/10.29157/etusbed.1505278>.
- Uysal, A. (2020). Yaratıcılığın psikocoğrafyası. (Ed. N. Özgen ve S. Çoşkun). *Davranışsal coğrafya* içinde (s.299-321), Pegem Yayıncılık.
- Vergunst, J. (2020). A walk as act/enact/re-enactment: performing psychogeography and anthropology. *Reconstruction, Replication and Re-enactment in the Humanities and Social Sciences*, 225-250.